

ТЕМИТЕ В МЕДИИТЕ

12.08.2026 г.

Пълно слънчево затъмнение - къде в България може да се види

- actualno.com

Links to articles with similar title:

- mirogled.com/bg/
- viapontika.com
- epicenter.bg
- nova.bg

Днес ще наблюдаваме най-интересното астрономическо явление за тази година – пълното слънчево затъмнение. У нас то ще се наблюдава в крайните северозападни райони на страната като частично затъмнение. Пълното слънчево затъмнение ще се наблюдава като частично слънчево затъмнение от доста обширен регион в северните ширини на нашата планета – от северната част на Русия, Арктика, северната част на Тихия океан, северните части на Северна Америка, Северния Атлантук, по-голямата част от Европа без югоизточните ѝ райони и Западна Африка.

ОЩЕ: Пълно слънчево затъмнение на 12 август: Къде ще се наблюдава най-добре

"Днес от най-северозападните части на нашата страна това затъмнение ще може да се наблюдава като частично слънчево с малка фаза", обясни пред БТА Пенчо Маркишки, физик в Института по астрономия с НАО при БАН и в катедрата „Астрономия“ на Физическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ).

Явлението ще бъде видимо за кратко – до залеза на Слънцето в 20:37 часа.

От Европа най-добри условия за наблюдение на пълното слънчево затъмнение ще има по северното крайбрежие на Испания – районът на градовете Овиедо, Рибатео, Навиа, Луарка, Авилес, Луанко и други.

За още любопитни и полезни статии - очакваме ви във Viber канала ни! Последвайте ни тук!

На 28 август ще се случи още едно затъмнение – частично лунно, началото на което ще може да се наблюдава от България. То ще бъде видимо още от Централна и Западна Европа, Западна Африка, Атлантика, Северна и Южна Америка, югоизточната част на Тихия океан и Антарктика. По време на явлението Луната ще бъде в съзвездие Водолей, а Слънцето – в Лъв.

Персеидите над България: Къде, кога и как да гледаме „падащите звезди“

- btvnovinite.bg

Нощта срещу 13 август ще бъде една от най-добрите възможности тази година да погледнем към небето и да се насладим на впечатляващия метеорен поток Персеиди.

Тогава той достига своя максимум, а България е сред местата, от които явлението ще може да се наблюдава при отлични условия.

Причината е рядко благоприятното съвпадение – пикът на Персеидите тази година ще бъде около новолуние, така че лунната светлина няма да „измие“ по-слабите метеори от небето. При ясно време това означава много по-добри условия за наблюдение.

Най-доброто време за наблюдение е след полунощ и в часовете преди изгрев. Персеиди могат да се видят и по-рано през нощта, но броят им обикновено се увеличава с напредването на часовете. NASA посочва, че най-благоприятният период за наблюдение на потока в Северното полукълбо е именно преди разсъмване.

Затова за хората, които искат да видят максимално много метеори, има смисъл да останат будни поне до ранните сутрешни часове.

Колко „падащи звезди“ ще видим?

При идеални условия Персеидите могат да достигнат около 100 метеора на час. Това обаче е теоретична стойност – тя предполага напълно тъмно небе, идеални атмосферни условия и радиантът на потока да е високо над хоризонта.

От реално място извън града броят обикновено ще бъде по-нисък – ориентировъчно около 30–50 видими метеора на час при добри условия.

В градска среда картината е съвсем различна. Светлинното замърсяване скрива по-слабите метеори и дори при активен поток може да се наложи да чакаме няколко минути за по-ярка следа.

Къде в България условията са най-добри?

За да наблюдаваме Персеидите не са ни нужни специални астрономически площадки. Най-важното правило е просто: бъдете колкото се може по-далеч от градските светлини.

Намаляването на светлинното замърсяване е ключово, затова особено подходящи места могат да бъдат открити поляни, планински райони, високите части на планините и места с широк хоризонт, далеч от населени места. Сред естествените избори за любителите на звездното небе са районите около Рожен и Националната астрономическа обсерватория, високите части на Родопите, Рила и Пирин, както и по-отдалечени райони на Стара планина.

При избора на място не е толкова важно да сме точно под съзвездиято Персей. Метеорите могат да се появят в различни части на небето, затова най-добре е да изберем място с възможно най-голям открит хоризонт.

Не гледайте само на североизток

Името „Персеиди“ идва от съзвездиято Персей – там се намира т.нар. радиант, привидната точка, от която метеорите изглежда, че идват. Това обаче не означава, че трябва да гледаме единствено в посоката към Персей. Напротив – добре е погледът да обхваща възможно най-голяма част от небето. По-далеч от радианта метеорите често оставят по-дълги и впечатляващи следи.

За да наблюдаваме Персеидите не се нуждаем телескоп. Дори бинокълът не е задължителен. За най-добро наблюдение са достатъчни единствено място с тъмно небе, да имаме удобен стол, шезлонг или одеяло, както и топли дрехи – дори през август през нощта на открито може да стане хладно.

Очите също имат нужда от време, за да свикнат с тъмнината. Затова е добре да избягваме телефона и силните фенери, докато наблюдаваме, за да можем да свикнем напълно с тъмнината.

Снимки с телефон – да, възможно е

Да запечатаме момента на преминаване на Персеидите през нощното небе е напълно възможно, просто е необходимо малко повече търпение. Най-лесно е телефонът да бъде поставен на стабилен статив. Трябва да се използва нощен режим или ръчни настройки, ако камерата позволява това. Важно е експозицията да е достатъчно дълга, за да улови слабата светлина, но без изображението да стане напълно размазано.

При фотоапарат резултатите обикновено са по-добри – широкоъгълен обектив, стабилен статив и серия от дълги експозиции дават много по-голям шанс някой метеор да попадне в кадъра.

И тук има едно важно правило: не гледайте постоянно в екрана. Докато се опитваме да снимаме, можем да пропуснем най-хубавия метеор.

Какво е времето над България?

За наблюдението времето е решаващо. Дори най-силният метеорен поток няма да се види през плътна облачност.

Затова прогнозата трябва да се следи непосредствено преди нощта на 12 срещу 13 август и най-вече за конкретното място, което сме избрали. Разликите между отделните части на България могат да бъдат съществени – възможно е в един район небето да е облачно, а само на десетки километри да е ясно.

В нощта срещу 13 август могат да се наблюдават и метеори от други, по-слаби потоци.

Според физика Пенчо Маркишки от Института по астрономия с Националната астрономическа обсерватория при БАН и Катедра „Астрономия“ на Софийския университет, в небето могат да се появят и метеори от Южните делта-Аквариди и Алфа-Каприкорниди. Техните максимуми са били в края на юли, но отделни метеори от тях продължават да се наблюдават, пише БТА.

Това означава, че една нощ под августовското небе може да предложи повече от един метеорен спектакъл.

[Евтим Милошев стана археолог](#)

- Телеграф; Print Media; [p.9](#)

Министърът на културата Евтим Милошев влезе в ролята на археолог.

Това се случи при посещението му на нос Калиакра и Праисторическия комплекс Провадия-Солницата, където разговаря с ръководителя на археологическите проучвания на праисторическия солодобивен и градски център акад. Васил Николов от Националния археологически институт с музей при БАН. Сред обсъжданите теми беше именно и необходимостта от подългосрочен подход при финансирането на археологическите проучвания. „Обмисляме финансови програми, които да бъдат с по-дълга продължителност - две-три години, за да могат екипите да правят планиране, да могат да правят управление на процеса. Археологията е сезонна работа, има процес на

консервиране и когато има финансиране, което е гарантирано за по-дълъг период на значими археологически обекти, това помага много за организирането на процеса по правилния начин", заяви министър Милошев.

Министерството на културата подготвя промяна в модела за финансиране на значими археологически обекти

- cross.bg
- 24chasa.bg

Министерството на културата подготвя промяна в модела за финансиране на значими археологически обекти в страната, така че проучванията и свързаните с тях дейности да могат да бъдат планирани в по-дългосрочна перспектива. Обмисля се въвеждането на финансови програми с продължителност две-три години, които да осигуряват по-голяма предвидимост за археологическите екипи и да позволят последователна работа по проучването, консервацията, опазването и социализацията на обектите. Това обяви министърът на културата Евтим Милошев по време на работното си посещение на нос Калиакра. Вчера министърът посети и Праисторическия комплекс Провадия-Солницата, където разговаря с ръководителя на археологическите проучвания на праисторическия солодобивен и градски център акад. Васил Николов от Националния археологически институт с музей при БАН. Сред обсъжданите теми беше именно и необходимостта от по-дългосрочен подход при финансирането на археологическите проучвания.

„Обмисляме финансови програми, които да бъдат с по-дълга продължителност - две-три години, за да могат екипите да правят планиране, да могат да правят управление на процеса. Археологията е сезонна работа, има процес на консервиране и когато има финансиране, което е гарантирано за по-дълъг период на значими археологически обекти, това помага много за организирането на процеса по правилния начин", заяви министър Милошев. По думите му целта е да се изгради цялостен модел, който да свързва научните археологически изследвания с опазването на културното наследство, управлението на археологическите обекти и развитието на културния туризъм.

„Археолозите си вършат своята работа, но след това, когато се разкрият всички тези обекти, възниква въпросът как се управлява, как се опазва, как се съвместява научната работа с културния туризъм", посочи министърът. Той подчерта, че България може да използва добри практики от страни с развит културен туризъм като Италия, Турция, Малта, Кипър и Гърция.

Министър Милошев съобщи, че вече са провели няколко разговора с директора на НИМ доц. д-р Бони Петрунова, както и с други водещи археолози в страната. „Смятам, че скоро можем да говорим за конкретни програми и процесът на анализ да завърши с конкретни действия", заяви той.

По време на посещението на Калиакра министърът беше придружен от областния управител на Добрич Руслан Томов, зам.-министъра на културата доц. д-р Пламен Славов, народните представители Стелиян Гандев и Румен Мунтянов. Ръководителят на археологическите проучвания

на Калиакра доц. д-р Бони Петрунова и нейният екип представиха пред гостите впечатляващи находки и резултатите от работата на терен.

Доц. д-р Петрунова подчерта значението на последователния подход - от археологическото проучване и възстановяването на ценните структури до тяхното представяне пред публиката. „Аз първо съм много щастлива, че имаме министър, който разбира нашите проблеми. Не се случва толкова често", каза доц. Петрунова. По думите ѝ е необходимо да се изгради ясна последователност от действия, която да включва проучването, възстановяването на онези части от обектите, които заслужават да бъдат представени, и превръщането им в привлекателни културно-туристически дестинации. „Веднага тук да стъпят архитектите, да направят проектите, те да бъдат финансирани съответно от Министерството и от Министерския съвет и това да се превърне в една дестинация на културния туризъм, която да носи средства", посочи доц. Петрунова. Според нея именно приходите от културния туризъм могат да създадат възможност за устойчиво продължаване на археологическите изследвания. „Крайно време е да помислим за неговата добавена стойност", обобщи тя, визирайки богатото културно наследство на България.

Министър Милошев също постави акцент върху необходимостта от създаване на по-добри условия за посетителите на археологическите обекти. Той отбеляза големия туристически поток към Калиакра, но подчерта, че потенциалът на обекта може да бъде използван много по-пълноценно. „Как археологическият обект да посрещне своите гости? Къде застават гостите? Откъде могат да си купят една водичка, да си купят някакъв малък предмет, който да е реплика на артефактите, да го занесат в дома си? Това е нещо, което всички ние, когато сме пътували по света, знаем как е организирано", каза министърът. Той определи създаването на план за опазване и управление на археологическите обекти като „особен фокус" в работата на Министерството на културата.

Заместник-министърът на културата доц. д-р Пламен Славов, в чийто ресор е археологията, подчерта, че идеята за по-дългосрочно финансиране е от години обсъждана в археологическата общност. „Това, което министър Милошев сподели с вас и което допълни доц. Петрунова, е желано от цялата археологическа общност в страната и се обсъжда от няколко години като предложение", заяви доц. Славов. Той посочи, че се предвижда предложението да бъде обсъдено в рамките на следващия месец-месец и половина, с перспектива да намери отражение в промени в правилата за теренните археологически проучвания. „След като бъдат приети, тези промени да помогнат, когато се планира бюджетът за 2027 г., навреме да се обяви поредната сесия още в началото на 2027 г. Тя да се проведе по начина, по който правилата вече ще позволяват и ще изискват, и подготовката за археологически сезон 2027 г. да започне съвсем навреме - с подписани договори, с обезпечено финансиране и със спокойна работа на всички археологически екипи на терен", обясни зам.-министърът.

В рамките на посещението министър Милошев се запозна и с работата на ученици от Националната гимназия за древни езици и култури (НГДЕК), които в момента провеждат археологически стаж на Калиакра. Министърът подчерта значението на практическото обучение и възможността младите хора да се докоснат непосредствено до археологията и културното наследство. „Аз съм много щастлив, че освен всичко тук мога да видя учениците, които, освен че имат своето научно преживяване, имат и своята емоция в разгара на лятото да бъдат на терен, да се докоснат до археологията, да вземат четката, да преживеят този вътрешен порив, който има всеки един археолог", каза министърът.

По думите му взаимодействието между Националния исторически музей, водещите археолози и училищата в системата на Министерството на културата е важен елемент от развитието на сектора и от възпитаването на следващото поколение специалисти. „Добавената стойност е голямата цел. Това е наистина есенцията на това, за което говорим и мислим - как към археологията да имаме добавена стойност. Това е част от историята ни, част от културния туризъм, част от възможностите пред регионите за развитие", подчерта министър Евтим Милошев.

НАЧАЛО / ЛЮБОПИТНО Археолози откриха колона с пауни в ранновизантийския град Нове край Свищов

- cross.bg

/КРОСС/ Колона с две гравирани изображения на пауни, символизиращи вечния живот, е сред най-неочакваните открития на археолозите в римския военен лагер и ранновизантийския град Нове през този сезон, съобщиха за БТА главен асистент д-р Петя Андреева и д-р Марин Маринов.

Археологическите проучвания до Западната порта на римския военен лагер и ранновизантийския град Нове се провеждат за 12-и пореден сезон и са финансирани по проект на Министерството на културата. През тази година са под научното ръководство на главен асистент д-р Петя Андреева от Националния археологически институт с музей (НАИМ) при БАН и със заместник-ръководител д-р Марин Маринов от Историческия музей (ИМ) - Свищов.

В продължение на няколко сезона в този сектор постепенно са разкрити зидовете на масивна римска сграда - хореум, използван за съхранение на зърно. През Късната античност мястото е запазило значението си за жителите на Нове, които продължили да изграждат нови сгради в непосредствена близост до хореума. Една от тях е била богато украсена с многоцветни стенописи в червено, черно, жълто, синьо, зелено, розово и кафяво.

През 2024 г. именно в тази сграда археолозите откриха и най-голямата досега находка от монети от Нове - над 1000 бронзови монети от края на IV и началото на V век. Те са били скрити в торбичка, изработена от коноп. В момент се почистват и обработват в лабораторията на НАИМ от реставратора Марина Калпачка, след което се очаква да бъдат показани в ИМ - Свищов.

Археолозите обясниха, че през настоящия сезон проучванията са на изток от тази сграда, където особен интерес предизвика откриването на варовикова колона с две гравирани изображения на пауни. В християнската символика паунът се свързва с безсмъртието, възкресението и вечния живот, а „очите" по опашката му се тълкуват и като символ на всевиждащото Божие присъствие според специалистите. Колоната, която е паднала при силен пожар, е била разположена на ъгъла на масивна сграда, датираща от IV-V в., разкрит в края на този археологически сезон.

В близост до нея е открит и каменен корпус на реликварий, който е бил разположен в християнски храм. Консервацията на колоната и на реликвария е извършена от дългогодишния реставратор на Регионален исторически музей (РИМ) - Велико Търново Руен Хаджиниколов. Археолозите се надяват през следващия сезон да открият и капака на реликвария, върху който може да е изписано името на светеца, чиито мощи са били поставени в него.

Новите находки поставят пред археолозите голям въпрос - дали в Нове не предстои откриването на още една християнска базилика. Досега в античния град са намерени шест християнски храма от

Късната античност. Ако предположението се потвърди, новата базилика би обогатила данните за Нова като важен епископски център през късноримския и ранновизантийския период. Отговорът може да се окаже важен не само за проучването на археологическия обект, но и за разбирането на ролята на античния град в християнския свят на Късната античност, е мнението на учените.

През февруари археолозите в Свищов разкриха пет гробни съоръжения и фрагмент от надгробната плоча на центурион от I Италийски легион.

500 милиона трябва за цялата страна

- Телеграф; Print Media; [p.5](#)

„Чисто технически за момента ситуацията е такава, че никой в района на Черно море не може да сваля дроне достатъчно ефективно, камо ли да ги засича рано. Просто защото няма такова оборудване. Ще трябва да го качим на катери и да следим цялата акватория, което ще струва доста пари“, коментира пред „Телеграф“ доц. Златогор Минчев, експерт по сигурност и киберсигурност в БАН, който работи в областта на роботиката, моделирането и симулациите, управлението при кризи и планирането в отбраната. Той уточни, че не говорим за милиарди, а за милиони, но цената е висока на фона на състоянието на държавата.

„По принцип едва ли ще струва повече от 500 милиона. България обаче и в момента е в дефицит, така че не може да го прави. С една радарна станция няма как да го засечем. Тоя дрон е пластмасов и много трудно ще бъде засечен, освен ако не ползваме система с изкуствен интелект на много нива, която като цяло не е много скъпа. Говорим за около 150 милиона евро за система с малък обseg на действие“, уточни Минчев. Според него може да внесем нужните ни компоненти от Израел или САЩ.

„Въпросът е, че това трябва да стане с решение за изключителна ситуация. Иначе, ако минем по реда за обществените поръчки, никога няма как да стане в обозримо време. На нас ни трябва за утре тия работи. По механизма SAFE сме заявили искания за такива системи, само че те докато дойдат, може да имаме много по-сериозни проблеми. Тоест трябва да се търси друг вид политическо решение за ситуацията, и то бързо решение“, каза още доц. Минчев.

Ще открият ли учените динозаври в Дунава?

- 24 Часа; Print Media; [p.16](#), [p.17](#)

Всеки сантиметър, с който Дунав се отдръпва, разкрива нещо повече от пясък и камъни. Рекордно ниското ниво на водата това лято вече показва останки от вълнест мамут край Ряхово и части от Константиновия мост при Гиген. За археолозите и палеонтолозите това е рядък шанс да надникнат в свят, който в продължение на хилядолетия е бил скрит под наносите на най-голямата българска река. Но ако Дунав можеше да бъде пресушен напълно, пред очите ни вероятно щеше да се появи истински музей под открито небе - с кости на гигантски животни, следи от древни хора, потънали селища и останки от видове, които днес съществуват само в музеите.

Преди всичко трябва да направим едно важно уточнение - динозаври не са живели край Дунав, защото реката е много по-млада от тях. Не-птичите динозаври изчезват преди около 66 милиона години, а съвременният Дунав започва да се оформя милиони години по-късно

Това обаче не означава, че по днешните български земи не е имало динозаври. Напротив. Преди около 70 милиона години голяма част от Северна България е изглеждала напълно различно. Много райони били покрити от плитко море, а сушата представлявала архипелаг от острови. Именно тогава по тези земи са се разхождали различни видове тревопасни и хищни динозаври. Открити са и фосили на древни морски влечуги, огромни костенурки и праисторически крокодили. Макар досега в България да не е намерен цял скелет на динозавър, отделни кости, зъби и следи доказват, че и нашите земи са били част от света на динозаврите. Милиони години по-късно пейзажът отново се променя. Морето постепенно се отдръпва, климатът става по-сух, а Северна България се превръща в огромна савана

По нея започват да се движат животни, които днес бихме свързали с Африка. Сред тях били мастодонтите - далечни роднини на слоновете. Те приличали на мамутите, но били по-ниски, с по-къси крака и различна форма на бивните. Хранели се с листа и клони, а стадата им обикаляли гористите местности край древните реки. До тях препускали хипарионите - древни три-пръсти коне. За разлика от съвременните коне те имали три пръста на всеки крак, били по-дребни, с дълги тънки крайници и вероятно достигали скорост, сравнима с тази на днешните антилопи. Именно техни останки са откривани многократно в Северна България. По това време районът бил дом и на древни носорози, жирафоподобни животни, антилопи и ранни видове елени. А върха на хранителната верига заемали саблезъбите котки. Те били по-едри от днешните лъвови и тигри и се отличавали с огромни, достигащи до 12 сантиметра кучешки зъби. Вероятно нападали младите мастодонти и древните коне в засада, подобно на съвременните големи котки. След това настъпва ледниковата епоха и Северна България отново променя лицето си. Мястото на саваната заемат безкрайни студени степи, а около древния Дунав започва да се движи една от най-впечатляващите фауни в историята на Европа. Според проф. д-р Николай Спасов от Националния природонаучен музей към БАН Дунавската равнина е била един от най-важните миграционни коридори за едрите бозайници между Азия и Европа. Именно затова тук се откриват толкова разнообразни останки от животни, живели през различни геоложки епохи. В студените степи вече царуват вълнестите мамути. Те достигали височина над 4 метра, тежали до 8 тона и били покрити с дълга кафява козина. Огромните им извити бивни понякога надхвърляли 4 метра дължина и служели както за защита, така и за разчистване на снега в търсене на храна. Заедно с тях живеел и косматият носорог. Масивното животно тежало повече от три тона, а двата му рога достигали над метър дължина. Дебелата козина го предпазвала от суровия студ, а широките му устни били приспособени за пасене на твърдите степни треви. По тревистите равнини се движели и огромни стада от степни бизони, значително по-едри от днешните европейски бизони. Между тях се срещали турове - дивите прадеди на домашните крави, високи почти два метра при холката, която е най-високата част на едно четириногло, и въоръжени с впечатляващи рога.

Особено зрелищен бил гигантският елен. Мъжките носели рога с размах до три метра и

половина. Само един такъв рог тежал десетки килограми.

Не липсвали и дивите коне, северните елени и множество дребни бозайници, които осигурявали храна на хищниците. А те били истинските господари на ледниковата степ. Пещерният лъв бил с около една четвърт по-едър от съвременния африкански лъв и вероятно ловувал мамутчета, бизони и коне. До него се движели големи вълци и кафяви мечки. Пещерните хиени пък били способни да схрускат с лекота най-дебелите кости. Канадският палеоантрополог проф. Дейвид Бигън от Университета в Торонто, съавтор на няколко международни изследвания върху находките от България, смята, че Балканите са заемали ключово място в развитието на европейската фауна и дори на най-ранните човекоподобни. Той твърди, че много животински видове са използвали именно този район като естествен мост между Азия и Европа, а Дунавската равнина е била една от най-богатите екосистеми на континента.

Какво обаче може да се появи сега, когато реката продължава да спада? Според палеонтолозите шансът далеч не е само за отделни кости.

Под дебелия пластове речна тиня може да се крият цели бивни на мамути, огромни кътници, черепи на степни бизони, рога на гигантски елени, крайници на космати носорози или останки от турове и диви коне.

Благодарение на липсата на кислород в дълбоките наноси подобни кости може да се съхранят десетки хиляди години. Археолозите пък се надяват ниските води да разкрият още праисторически селища, кремъчни оръдия на труда, ловни лагери, древни дървени конструкции, римски пристанища, потънали кораби и крепости. Подобни открития вече са правени по течението на Дунав в Австрия, Германия, Сърбия и Румъния, а специалистите смятат, че българският участък на реката крие не по-малко богатство.

Германският палеонтолог проф. Мадлен Бьоме от Университета в Тюбинген, която от години работи заедно с българския екип на проф. Спасов, определя Балканите като една от най-важните територии за разбирането на еволюцията на бозайниците и ранните човекоподобни. Тя смята, че находките от България променят представите на науката за това как са изглеждали европейските екосистеми преди милиони години и показват, че регионът е бил далеч по-богат на живот, отколкото се е смятало досега.

Затова за учените ниският Дунав не е просто последица от сушата. Той е рядък шанс да се отвори прозорец към един свят, който никой човек не е виждал от десетки хиляди години. Всяка новооткрита кост, всяка каменна брадва или потънало селище добавя още едно парче към пъзела на живота по българските земи. И ако реката продължи да се отдръпва, е напълно възможно най-големите открития тепърва да предстоят.

Костта от титанозавъра в Трънско е от предишница

- bulnews.com
- bnrnews.bg

Деветата палеонтологична експедиция на Националния природонаучен музей при Българската академия на науките в Трънско приключи с важна находка – кост от

титанозавър, живял преди около 83 милиона години. Откритието е направено още в петия ден от експедицията, а костта вече се проучва и почиства в лабораторията на музея.

Палеонтолозите от Националния природонаучен музей при БАН вече разполагат с над 300 фосилни образеца от Трънското находище

Владимир Николов, палеонтолог и палеохудожник от Националния природонаучен музей при БАН, разказа в „Понеделник вечер“:

„Тази впечатляваща находка изскочи в петия ден от експедицията, съвсем рано сутринта – буквално бяхме започнали работа пет минути след като стигнахме на находището“, разказва Николов.

Късметът този път е на страната на студента Георги Севов, който вече трета година работи с екипа. Докато учените пресяват седименти в търсене на малки кости и зъби, той забелязва кост в отчупен скален фрагмент.

„Чух зад гърба си как той пита колегата седиментолог, проф. Марлена Янева, дали това, което е намерил, е кост. В момента, в който тя каза: „Мисля, че е кост“, аз се обърнах към него и видях, че на практика той държи в ръце къс скала, в който много ясно се виждаше в средата как потъмнява една кост.“

Следва внимателно разчистване на скалата. Екипът дори заснема процеса, за да покаже на публиката как всъщност се открива фосил на терен. Кост от предния крайник на титанозавър

Първоначално учените не могат да определят точно към кой вид динозавър принадлежи костта. След седмица работа в лабораторията обаче вече има достатъчно информация.

„Сега, когато вече започнах да я почиствам – нещо, с което се занимавам от миналия вторник, по няколко часа на ден – се оказва, че тя все пак не е изцяло запазена. В единия край липсват парчета“, обяснява Николов.

Костта е открита на около пет големи фрагмента. Част от тях са били по-близо до повърхността и са били допълнително увредени от атмосферните условия – дъжд, сняг и замръзване. Корените на растенията също допринасят за разрушаването на костта.

След сглобяването на фрагментите учените вече могат да кажат, че находката принадлежи на титанозавър – група растителноядни динозаври, част от завроподите.

„Сега, след една седмица работа вече, тя е достатъчно изчистена, за да мога да кажа, че е със сигурност от титанозавър и най-вероятно е част от предмишницата на животното, т.е. кост от предния крайник.“

Това е нов тип находка за екипа. До този момент от титанозаври в Трънско са откривани кости от задните крайници и прешлени.

„Така че това е една нова находка, която благодарение на късмета и наблюдателността на Георги Севов сега имаме с нас и тя допринася за по-доброто ни разбиране на нашия титанозавър.“ Дали става дума за нов вид?

Това е един от големите въпроси, пред които са изправени палеонтолозите. За да бъде определен нов вид, е необходимо да бъде открит достатъчно добре запазен материал, който да показва уникални анатомични характеристики.

„Надявам се в идните години да продължим да откриваме кости, защото може би, ако успеем да съберем още няколко кости, които са поне толкова запазени, ще имаме достатъчно материал, за да можем да кажем със сигурност: да, това животно има уникални белези, различава се от всички други титанозаври, които са от това време в Европа, следователно имаме нов вид, на който можем да дадем официално име.“

Засега обаче учените го наричат просто титанозавър.

Животното е обитавало района преди приблизително 83 милиона години – в края на Сантонския и началото на Кампанския век от геоложката скала на времето. Как се определя възрастта на фосилите?

Владимир Николов подчертава, че при тези находки не се използва въглерод-14, както често се смята.

„Въглерод-14 се използва само от археолози, понеже периодът на полуразпад на този радиоактивен изотоп на въглерода е около 5-6 хиляди години. Със съвременната апаратура не можем да засичаме концентрации, които са на повече от 50-60 хиляди години, което е твърде младо за нашите кости, които са на 83 милиона години.“

Възрастта на находището е определена чрез комплекс от геоложки и палеонтологични данни. Сред тях са фосилни цветен прашец и растителни спори, както и радиоизотопно датиране на вулканични скали. Какъв е бил българският титанозавър?

Титанозаврите са група растителноядни завроподни динозаври, живели през Кредния период. Те са били четирикраки, с дълги шии и опашки и относително малки глави.

„Титанозаврите са последната и най-видово богата група завроподни динозаври, която е еволюирала. Това са всички тези четирикраки, дългошиести динозаври, които са живели през мезозойската ера.“

Някои представители на групата са достигали впечатляващи размери – 25-30 и дори повече метра дължина. Трънският титанозавър обаче вероятно е бил значително по-малък.

„Нашият, костите, които откриваме до момента от това животно, показват индивиди с дължина може би около 7-8 метра, което е очаквано за европейски титанозавър, защото повечето от европейските титанозаври са или с малки, или със средни размери.“

Според Николов е възможно животното да е било своеобразен „джудже“ титанозавър, каквито са известни от други части на Европа, но за подобна хипотеза са необходими още доказателства.

Не само динозаври

Експедицията тази година не е донесла само костта на титанозавъра. Учените са открили зъби от крокодили, зъби и люспи от древни риби, както и други фрагменти от гръбначни животни.

В Трънско са живели поне два типа крокодили. Едните са били хищни животни с дължина около три метра, а другите – по-малки, около метър и половина-два метра, които вероятно са се хранили с черупчести безгръбначни като миди и охлюви.

„За мен последните години е важно освен динозаври да откриваме и други неща, защото по този начин добиваме по-пълна представа за екосистемата, която е съществувала, и света, който са обитавали самите динозаври.“

До момента екипът разполага с около 320-330 фосилни образеца от гръбначна фауна от Трънското находище.

Второ находище на динозаври в Трънско

Наред с продължаващите проучвания на основното находище, учените работят и върху ново място в района.

То е открито през април 2025 г. от Владимир Николов, Латинка Христова от Националния природонаучен музей и доц. д-р Дочо Дочев от Софийския университет.

„На това място бяхме ходили два или три пъти и нищо не бяхме откривали. Този път отидохме и в рамките на 20 минути намерихме два костни фрагмента от динозаври.“

Екипът вече е подготвил научна статия за новото находище, която предстои да бъде изпратена за рецензиране в научно списание.

Ако процесът на научна проверка премине успешно, до края на годината учените очакват официално да съобщят за второ находище на динозаври в Трънско.

„Освен че е динозавър, повече не мога да коментирам“, казва Николов, оставяйки интригата за следващото научно съобщение. Подготовка за десетата експедиция

Преди да започне следващата експедиция, предстои още много работа с вече откритите фосили. Екипът сам извършва целия процес – от теренната работа и подготовката на находките до научния анализ и публикуването на резултатите.

„Не сме огромни екипи, както е в някои западни университети или музеи, където има хора, чиято работа е само да почистват фосили. В случая ние целия процес го правим сами.“

Това означава, че някои находки се обработват с години. Учените приоритизират фосилите, които са най-важни за текущите им научни изследвания.

След девет експедиции обаче резултатите вече са впечатляващи – стотици фосили, нови данни за древните екосистеми и надежда, че някой ден материалът ще бъде достатъчен, за да бъде описан нов вид динозавър.

А дотогава работата продължава. „Добре само живи и здрави да сме всички в екипа, със сигурност ще има десета експедиция“, казва Владимир Николов.

Още чуйте в звуковия файл.

4.3 по Рихтер стресна Вранча

- dnes.bg

Земетресение с магнитуд 4.3 по скалата на Рихтер бе усетено в района на сеизмогенна зона Вранча в Румъния. По данни на Националния сеизмологичен център към Национален институт по Геофизика, Геодезия и География - БАН, трусът от 11 август 2026 г. е регистриран в 20:21 ч., в района на град Фокшани.

Епицентърът на земетресението е отчетен на 190 км от Русе, на 270 км от Плнимка евен и на 400 км от София.

Според Националния институт за изследвания и разработки в областта на физиката на Земята на Румъния (INCDFP) е ударило на 133,2 км под земната повърхност. Трусът е станал е станало в близост до следните градове: 55 км югоизточно от Сфънту-Георге, 56 км източно от Брашов, 59 км южно от Бузъу, 69 км северно от Плоещ, 70 км южно от Фокшани и 96 км североизточно от Търговище. Усетен е още в столицата Букурещ, както и в Констанца.

От началото на август в Румъния са регистрирани 14 земетресения с магнитуд между 2,4 и 4,5 по скалата на Рихтер. Най-голямото земетресение тази година, с магнитуд 4,5, се случи на 26 февруари точно в окръг Вранча, пише Труд.

Зона Вранча е сеизмологично активна земетръсна зона, намираща се в района между Източните Карпати и Южните Карпати. Тя е известна с дълбокофокусни трусове с висок магнитуд, които често се усещат силно на територията на Северна и Източна България.